

Posiedzenie Koła Matem.-fizycznego w Warszawie dn. 29 marca 1913 r.

Osób obecnych 31. Przewodniczący Prezes Koła.

Na wniosek przewodniczącego, uczczono przez powstanie ś. p. Michała Berkmana, b. członka koła, b. nauczyciela szkół prywatnych w Warszawie, i autora stojących w swoim czasie na wysokości wymagań podręcznika „Początków Arytmetyki“.

Po przyjęciu protokołu poprzedniego zebrania, prof. Sierpiński w referacie „O osobliwościach linii krzywych“ dał kilka elementarnych przykładów, przeczących naszemu intuicyjnemu pojmowaniu linii, między innymi przedstawił zasadnicze własności linii krzywych H. von Kocha, Cantora, Peano-Hilberta, przyczym podał nowy sposób tworzenia krzywej Hilberta.

Wreszcie zaznaczył prelegient, że przedstawiając krzywą wypełniającą pole kwadratu w postaci równań: $x = \varphi(t)$, $y = \psi(t)$, gdzie t jest dowolnym parametrem, oraz przyjmując za tenże trzecią współrzędną tak iż $z = t$, otrzymamy krzywą przestrzenną, która, jak łatwo zauważyć z jej rzutów na płaszczyzny współrzędnych, w kierunku osi X i Y przedstawi zwykłą krzywą ciągłą bez punktów wielokrotnych, a w kierunku osi Z — kwadrat.

Z kolei pp. Grotowski i Werner wygłosili ilustrowany licznymi przezroczami zbiorowy referat p. t. „Przegląd postępów fizyki w r. 1912“ — przyczym, opierając się głównie na źródłach francuskich, pierwszy powstawił badania nad fizyką cząstkową i ciepłem, drugi — optykę i elektryczność.

P. Grotowski streścił prace Devauxa o wymiarach cząsteczki, badania Réboula i Bollemona nad tworzeniem się osadów metalicznych przy nagrzewaniu dwóch płytek metalowych, badania Guye'a nad tarciami wewnętrznym nagrzewanych metali, i przedstawił sposób Hannovera otrzymywania metali gąbczastych, oraz doświadczeniu Bernarda i Dausére'a, dotyczące wirów komórkowych.

P. Werner streścił badania Weissa nad „magnetonami“, Cottona i Moutona nad załamaniem magnetycznym w cieczach, prace Wooda nad rezonancją pary rtęciowej, Jaffego i Slada nad przewodnictwem elektrycznym w cieczach i gazach, wreszcie badaniu Wilsona nad teorią jonów i Danysza nad promieniami β .

W dyskusji p. Kalinowski zaznaczył, że badania Devauxa nie wyjaśniają powszechnie znanego faktu uśmierzenia się fal morskich pod wpływem

oliwy, wspomniał o pracach Crookesa nad rozpylaniem metali, prof. Smoluchowskiego co do stosowalności drugiej zasady termodynamiki, i Lauego, wyjaśniających budowę kryształów.

Po paru słowach p. Landau'a w sprawie napięcia powierzchniowego oraz po replikach referentów, posiedzenie zamknięto. Referat p. Zarzeckiego p. t. „Intuicja a logika w nauczaniu geometriji“, dla braku czasu, spadł z porządku dziennego.

Posiedzenie d. 19 kwietnia 1913 r.

Osób obecnych 25.

Prezes, zagajając posiedzenie, oznajmił, że: 1) po uzyskaniu stosownego zezwolenia, odczyty wakacyjne odbędą się ostatecznie w d. 28—29 b. m. 2) w poczet członków przyjęci zostali pp. Zienkowski i Moycho, 3) wskutek przypadłej w d. 10 b. m. rocznicy śmierci Lagrange'a, p. Rudnicki na przyszłym zebraniu Koła przypomni jego naukowe zasługi, i wreszcie, 4) wskutek niedyspozycji p. Wojtowicza, zamieszczony na porządku dziennym jego referat odbyć się nie może.

Po przyjęciu protokołu poprzedniego zebrania, p. Werner, jako uzupełnienie przedstawionego na nim „Przeglądu postępów fizyki w r. 1912“, wygłosił referat p. t. „Interferencja promieni Röntgena“, opisując badania Lauego nad tą sprawą. Referat będzie drukowany w „Wektorze“.

P. Kalinowski nadmienił, że, według Mandelsteina, zjawisko Lauego można wytłumaczyć zarówno interferencją, jak i uwarstwawieniem kryształów.

W zakończeniu „przeglądu postępów fizyki w r. 1912 r.“ p. Werner wspomniał o nieporozumieniu, którego ofiarą stał się Ramsay, przyjmując rozpad i zmienność atomów.

Po krótkiej uwadze p. Kalinowskiego w sprawie t. zw. „znużenia elektrycznego“ metali, p. Zarzecki, wygłosił referat p. t. „Intuicja i logika w nauczaniu geometriji“, obowiązki zaś przewodniczącego objął p. Pożaryski.

Referat ten wywołał ożywioną dyskusję, w której wzięli udział: panna Stattlerówna i pp. Grotowski, S. Straszewicz, Kalinowski, Ciechanowicz, przewodniczący i referent, poczym, na wniosek p. Grotowskiego uchwalono zająć się przejrzaniem podręczników do propedeutyki geometriji, w celu nawiązania ściślejszej łączności między kursem propedeutycznym a systematycznym.

Ostatni punkt porządku dziennego obejmował wnioski członków. Na wniosek p. Wenera, po przemówieniach pp. Grotowskiego i S. Straszewicza postanowiono ożywić zawiazane w r. z. kółko miłośników biblioteki, polewując do niego większą liczbę uczestników przez zamianę składki obowiązkowej na dobrowolną i przyznanie im głosu doradczego przy nabywaniu dzieł do biblioteki Koła.

Posiedzenie d. 17 maja 1913 r.

Osób obecnych 31.

W referacie „Podstawowe pojęcia nauki o wielkościach“ p. Rudnicki zajmował się problematem mierzenia.

W dyskusji nad referatem, który poruszył wiele ogólnych i zasadniczych kwestji związanych z początkowym nauczaniem matematyki i w całości będzie zamieszczony w „Wychowaniu“, przemawiali pp. Zarzecki, Kalinowski, Z. Straszewicz, Wojtowicz, Grotowski i Gutkowski, nadto sam referent udzielał odpowiednich wyjaśnień.

Z kolei przystąpiono do dyskusji nad odczytem p. Kalinowskiego p. t. „O drugiej zasadzie termodynamiki w nauczaniu szkolnym“, wygłoszonym d. 29 z. m. w serji odczytów wakacyjnych urządzanych staraniem Koła.

Po przytoczeniu przez prelegienta zasadniczych punktów swego wykładu, p. Grotowski zarzucał, że pojęcie entropji korzystne jest jedynie ze stanowiska matematycznego, pozwalając na ujęcie rozważonego zjawiska w karby analizy, ze stanowiska jednak fizycznego ani pedagogicznego nie jest niezbędnym, w zupełności dając się zastąpić zasadą Le Chateliera.

Pp. Patschke, Zarzecki, Zienkowski i Gutkowski, podnosząc wartość dydaktyczną zarówno drugiej zasady termodynamiki, jakoteż i zasady Le Chateliera zaznaczali, że obie się wzajemnie uzupełniają, poczym p. Kalinowski, przyłączył się do tegoż zdania, wyjaśnił, że ostatniej w swym odcywie nie poruszał z tego jedynie względu, że temat odczytu nie o niej nie wspominał.

W zakończeniu posiedzenia przewodniczący oznajmił, że: 1) odczyty wakacyjne nie cieszyły się taką frekwencją, jakiejby, ze względu na odniesioną przez ich słuchaczy korzyść, można się było spodziewać, 2) z początkiem przyszłego półroczka Koła przeniesie się do lokalu Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego, o ile toczące się obecnie rokowania między zarządami tych Towarzystw zakończą się pomyślnie, 3) na przyszłe zebranie Koła zgłoszone zostały nast. referaty: „O warunkach koniecznych i dostatecznych by w układzie równań wyznacznik równał się zeru“, przez p. Fatersona, „O fosforescencji“ przez p. Landaua, „Nauka o proporcjonalności w geometrii i arytmetyce“ przez p. Smosarskiego i „Zasługi naukowe J. L. Lagrange'a“ przez p. Rudnickiego — z których część wypadnie odłożyć do przyszłego półroczka; 4) w poczet członków Koła przyjęty został p. Sopoćko; 5) pracownia fizyczna stara się o zapomogę z Kasy Mianowskiego.